

**Voor dit examen zijn maximaal 86 punten te behalen; het examen bestaat uit 24 vragen en een vertaalopdracht.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.**

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 353 νικηφόρον

- 1p **1** Leg op grond van dit betoog van Cassandra uit waarom zij zichzelf νικηφόρον noemt. Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 356 εἰ γὰρ ἔστι Λοξίας

- 1p **2** Leg uit waarom deze voorwaarde belangrijk is.

- 1p **3** Welk motief noemt Cassandra in de regels 359-364 voor de moord op Agamemnon? Citeer bij wijze van antwoord het desbetreffende Griekse tekstelement.

In de tragedie 'Agamemnon' van Aeschylus zegt Clytaemnestra tot het koor nadat het koor haar de moord op Agamemnon heeft verweten:

“Ook dat hij een slavendood stierf

kunt u mij niet verwijten.

Heeft hij zijn gezin niet bedrieglijk

in het ongeluk gestort?

Nu de loot die van hem in mij groeide,

mijn veelbeweende Ifigeneia,

geen waarde had voor hem

is hij zelf naar waarde beloond.”

- 2p **4** a. Welk motief had Clytaemnestra blijkens de geciteerde tekst voor de moord op Agamemnon?
b. Citeer het Griekse tekstelement uit de regels 361-373 dat hetzelfde motief uitdrukt.

Regel 364 οἴκων τ' Ἀτρέως ἀνάστασιν

- 2p **5** Citeer het Griekse tekstelement uit het voorafgaande met dezelfde strekking.

Cassandra noemt in de regels 368-382 twee motieven om oorlog te voeren. Het ene motief vindt ze gerechtvaardigd, het andere niet.

- 2p **6** Noteer beide motieven onder vermelding van gerechtvaardigd en niet gerechtvaardigd. Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Vergelijk οὐδς t/m ὑπο (regel 387-390) met οὐδς t/m κείνται (regel 376-379).

- 2p **7** a. Citeer uit οὐδς t/m ὑπο (regel 387-390) het Griekse tekstelement dat overeenkomt met Ἄρης (regel 376).
b. Citeer uit οὐδς t/m ὑπο (regel 387-390) het Griekse tekstelement dat overeenkomt met κείνται (regel 379).

Regel 376 ἔλοι, regel 385 γένοιτ', regel 387 ἔλοι en regel 391 θάνοιεν

Van deze vier optativusvormen is er één om een andere reden gebruikt dan de andere drie.

- 2p **8** Noteer deze optativus en licht de gebruikswijze van de gekozen vorm toe.

- 1p **9** Citeer uit de regels 386-405 een Grieks tekstelement dat door het Atheense publiek tijdens de eerste opvoering van deze tragedie kan zijn opgevat als kritiek van Euripides op de actuele politieke situatie in Athene.

Regel 370 ἐχθίστων en regel 404 ἐχθίστους

- 2p **10** a. Wie wordt / worden concreet met ἐχθίστων bedoeld? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
b. Wie wordt / worden concreet met ἐχθίστους bedoeld? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

De regels 408-410 luiden in de vertaling van Courteaux & Claes:

“Als Apollo je niet uitzinnig had gemaakt,
zou je dreigende taal tegen onze leiders,
juist nu ze op het punt staan af te varen,
je zuur opbreken.”

- 2p **11** a. Citeer het Griekse tekstelement waarvan ‘dreigende’ de weergave is.
b. Citeer het Griekse tekstelement waarvan ‘je zuur opbreken’ de weergave is.
- 3p **12** a. Citeer de twee Griekse tekstelementen waarmee Thalthybios in de regels 413-420 het betoog van Cassandra samenvat.
b. Citeer het Griekse tekstelement waaruit blijkt welke waarde Thalthybios hecht aan het betoog van Cassandra.
- Regel 420 καλὸν νόμφευμα τῷ στρατηλάτῃ
- 1p **13** Leg op grond van het voorafgaande uit dat Thalthybios καλόν spottend gebruikt.

Tekst 2

Hoewel het debat zal gaan tussen Helena en Hekabe, richt Helena zich in de regels 914-922 niet tot Hekabe maar tot Menelaus.

- 3p **14** Citeer uit de regels 914-922 drie Griekse woorden waaruit blijkt dat zij niet tot Hekabe spreekt.

De Romeinse schrijver Cicero merkt in een van zijn werken op dat Hekabe niet de oorzaak van de ondergang is geweest voor de Trojanen, alleen maar omdat ze Alexander heeft gebaard.

- 1p **15** Citeer uit de regels 914-922 het Griekse tekstelement waaruit blijkt dat Helena dit wel als oorzaak ziet.

De regels 916-918 luiden in een vertaling van G. Koolschijn:

“Daarom zal ik op de verwijten die je mij stellig in een discussie zult maken antwoorden door mijn beschuldigingen, die niet ongegrond zijn, hier tegenover die van jou te stellen.”

- 2p **16** a. Citeer het Griekse tekstelement waarvan ‘stellig’ de weergave is.
b. Citeer het tekstelement uit de vertaling dat in het Grieks in het geheel niet terug te vinden is.

Regel 924 ἔκρῖνε

- 1p **17** Op basis van welk criterium moest Paris kiezen? Citeer bij wijze van antwoord het desbetreffende Griekse tekstelement uit de regels 924-934.

- 1p **18** Citeer het Griekse tekstelement uit de regels 914-928, waarin Helena zichzelf omschrijft als slachtoffer.

Regel 929-930 Κύπρις δὲ τοῦμόν εἶδος ἐκπαγλουμένη δώσειν ὑπέσχετ’

- 3p **19** Noteer uit de regels 932-937 drie werkwoordsvormen waarmee Helena aangeeft wat dit persoonlijk voor haar voor consequenties had.

De gangbare versie van het Parisoordeel luidt:

De godinnen proberen Paris alle drie te beïnvloeden: Hera belooft hem macht, Athene roem in de oorlog en Aphrodite de mooiste vrouw.

In de regels 925-928 gaat Helena uitgebreid in op de beloftes van Athene en Hera.

- 2p **20** a. Waaruit bestaat de uitbreiding ten opzichte van de gangbare versie? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
b. Leg uit waarom Helena deze uitbreiding nodig heeft voor de conclusie die zij trekt in de regels 932-937.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

In de komedie *De Wolken* van Aristophanes komt de volgende passage voor:

“Als je erop betrapt wordt dat je bent vreemdgegaan, dan moet je tegen de bedrogen echtgenoot zeggen dat je helemaal niets verkeerd hebt gedaan. Vervolgens moet je Zeus de schuld geven; ook hij kan immers niet tegen de liefde en de vrouwen op. Hoe zou jij nu als sterveling meer kunnen dan een god?”

- 2p **21** a. Citeer het Griekse tekstelement uit de regels 945-960 dat vergelijkbaar is met ‘ook hij kan immers niet tegen de liefde en de vrouwen op’.
b. Citeer het Griekse tekstelement uit de regels 945-960 dat vergelijkbaar is met ‘Hoe zou jij nu als sterveling meer kunnen dan een god?’.

In regel 938 heeft Helena het volgende punt van bespreking aangekondigd met de woorden οὐπω με φήσεις αὐτὰ τὰν ποσὶν λέγειν.

- 2p **22** Citeer uit de regels 940-960 twee Griekse tekstelementen waarmee zij aangeeft weer een nieuw punt aan de orde te stellen.

In de passage (niet in tekstboekje afgedrukt) die volgt op tekst 2 zegt Hekabe tot Helena: Κύπριν δ’ ἔλεξας ἔλθειν ἐμῶ ξὺν παιδί (regel 983-984).

- 1p **23** Citeer uit de regels 929-944 het Griekse tekstelement waarin Helena dit heeft gezegd.

Afbeelding

Op de afbeelding worden twee gebeurtenissen die zich afspelen aan het eind van de Trojaanse oorlog uitgebeeld die ook in ‘Trojaanse vrouwen’ worden vermeld.

- 3p **24** a. Noem de naam van de in het midden afgebeelde persoon.
b. Met welk doel vindt de op de voorgrond afgebeelde handeling plaats?
c. Beschrijf de gebeurtenis die op de achtergrond linksboven is afgebeeld.

Tekst 3

Bestudeer tekst 3 met de inleiding en de aantekeningen.

- 43p Vertaal de regels 492 t/m 496 en 499 t/m 512.

Einde